

VI МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
“COLLOQUIA RUSSICA: RUS' A KRAJE KULTURY ŁACIŃSKIEJ:
SPOŁECZEŃSTWO, KULTURA, RELIGIA (X–XVI w.)”

(Краків, 26–28 листопада 2015 року)

26–28 листопада 2015 р. у Кракові відбулася VI Міжнародна наукова конференція з серії *Colloquia Russica*, присвячена суспільно-політичним та культурним контактам Русі з близькими та віддаленими державами (офіційна назва заходу – “*Ruŝ a kraje kultury łacińskiej: społeczeństwo, kultura, religia (X–XVI w.)*”). Тематика наукового з'їзду, організованого за підтримки Ягеллонського університету (керівником проекту вже тривалий час є д-р **Віталій Нагірний**), охопила широке коло питань, що стосуються минулого Центрально-Східної Європи.

Насичена програма конференції передбачала проведення відкритих лекцій, проведення круглих столів, а також окремі виступи на секційних засіданнях¹. Всього до участі в науковому заході зголосилося понад 30 доповідачів з Польщі, України, Білорусі, Словаччини, Росії, Чехії, Сербії, Угорщини. За такої представницької “географії” обговорення суспільно-політичних та культурних аспектів взаємодії слов'янських етносів в епоху Середньовіччя стало одним із ключових напрямів наукової дискусії, яку умовно можна розділити на три групи. Зокрема, доповідачі 1) ґрунтовно проаналізували матримоніальну політику чеських, польських, руських князів (простежили вплив конфесійних відмінностей на укладання шлюбних союзів), 2) представили особливості погляду на Русь польських середньовічних та ранньомодерних наративів, 3) визначили спільні та відмінні риси воєнного мистецтва, громадсько-політичного й повсякденного життя слов'янської знаті X–XIII ст.

Обговорення династичної політики центральноєвропейських володарів розпочала **Малгожата Смороґ-Ружицька** (Краків, Польща), яка охарактеризувала Київ часів князя Ізяслава Ярославовича (1054–1068, з перервами правив до 1078 р.) та його дружини Гертруди – доньки польського володаря Мешка II В'ялого. Дослідниця представила місто як розвинений полікультурний центр, де слов'янське населення проживало пліч-о-пліч з візантійцями та західноєвропейцями, а різниця у віросповіданні не була причиною дискримінації. Мабуть, саме завдяки цьому польська князівна легко інтегрувалася в незнайоме культурне середовище, про що, наприклад, свідчать також мініатюри так званого “Молитовника Гертруди” (XI ст.), виконані у типово візантійсько-руському стилі. До схожої проблематики (релігійної приналежності чернігівського і галицького князя Ростислава Михайловича) звернувся **Дюра Гарді** (Нові Сад, Сербія). У висновках він підсумував, що князь Ростислав як зять угорського короля Бели IV мав би підтримувати тісні контакти з католицькими ієрархами, однак діяльність цього правителя на Балканах засвідчує, що він усе ж таки зберіг православну віру.

¹ Перелік виступів див.: <https://byzantina.files.wordpress.com/2015/11/colloquiarussicavi.pdf>

Літературний образ руських, польських та інших слов'янських воїнів як нащадків войовничого племені вандалів окреслив **Сергій Дубчак** (Івано-Франківськ, Україна). Доповідач зауважив, що з часів Вінцентія Кадлубка в середньовічній історіографії утвердилася версія про походження поляків (лехитів) від вандалів. Цю гіпотезу на початку XIV ст. підтвердив францисканець Межва (або Дзежва), який додав вандалів до біблійної схеми походження народів. С. Дубчак підкреслив, що у цій конструкції спадкоємцями войовничого германського племені стали не тільки поляки, а й сусідні народи: руси, угорці, чехи. **Войцех Савіцький** (Бидгощ, Польща) представив образ Русі XIII ст., сформований визначним ранньомодерним хроністом Мацеєм Стрийковським. Історик підкреслив, що польського автора XVI ст. цікавили насамперед політичні питання, проблеми ж суспільно-культурного розвитку сусідніх із князівствами П'ястів земель залишилися поза його увагою. Оригінальний реферат виголосив **Віктор Адамович** (Братислава, Словаччина). Порівнявши історіографічні портрети князів-ізгоїв – чеського правителя Болеслава I Жорстокого та руського володаря Святополка Окаянного, науковець дійшов висновку, що богемська середньовічна традиція була, ймовірно, основою для руської агіографії XI ст.

Жваво обговорювались виступи, присвячені особливостям управління та побуту слов'янських князів. Так, **Лукаш Фабія** (Краків, Польща) провів паралелі між військовими звичаями (так званою бойовою релігійністю) володарів Русі, Польщі, Богемії, німецьких земель і Візантії, відзначивши в них чимало спільних рис. Архетип віче в культурі східних та західних слов'ян, юрисдикцію та обов'язки цього правового інституту розглянув **Адам Месяркін** (Братислава, Словаччина). На думку дослідника, в науковій літературі часто перебільшують значення такого типу народних зібрань, рішення яких нерідко були нелегітимними та йшли врозріз з волею князя. **Анна Мадей-Вуйчик** (Краків, Польща) у своїй доповіді розповіла про розваги руських і польських правителів у часи Середньовіччя, зокрема, розкрила роль рицарських турнірів у формуванні військових навичок княжих дружин та окреслила полювання і гру в кості як важливі елементи дозвілля польських П'ястів та руських Рюриковичів.

Таким чином, конференція стала широким інтелектуальним форумом для обговорення місця та значення Русі і руських земель на європейській політичній мапі X–XVI ст. Усі матеріали, а також найцікавіші думки, що пролунали під час обговорення доповідей чи круглих столів, планується опублікувати в окремому збірнику.